

4021

S L Å N G A N.

En gång var en gubbe, som kallades Tjocke Per, ute o letade efter sina hästar. När han kom till "Loarpajäred" fick han se att där låg ett långt vitt föremål på gärdet. Det likna precis ett skalat lindträd. Han gick närmare och såg då att det var Slångan. Han till att springa det värsta han kunde med Slångan efter sig. Men nu visste han att kunde han bara komma till en "lingestätta" o hoppa över den så skulle inte Slångan kunna komma efter honom. Det gjorde han o så fick Slångan stanna på andra sidan om stättan. Ja, Slångan ska ju va en slags orm, som ligger o lurar på folk.

LUND'S UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

1

4021

H E M L I G S K A T T.

I Bosarpssjön här i Häglinge e ju en stor skatt gömd. Dä e två kopparkittlar, som e fulla mä pengar. Men så skolle di försöka att dra opp di här bægge kittlarna en gång. Dä e näck en 60-70 år sen nu. Dä va Jon Nilsson i Bosarp o så han på Sjörupsgården, Måns Persson hette han, som skolle försöka se på o dra opp di bægge kittlarna. För att di skolle lyckas o få opp kittlarna skolle di ha ett par tvillingstutar te o dra opp dom. O så skolle di dra opp dom tiganes. Ja, o di lyckas varkligent få tag på kittlarna mä di länge linorna. Men när di hade fått dom opp precis i vattenytan tyckte di att dä brände både i Bosarp o i Sjörup. "Dä bränner i Bosarp", skrek Jon Nilsson. "Ja o i Sjörup mä", skrek Måns Persson. Men mä dä samma sjöñk bægge kittlarna, o sen e där ingen som ha sett dom mer.

LUND'S UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

2

M.
V. Löinge
Näglinge nr
1933

Mrs. G. Jönsson
4021 Per. & Vits Östra
1. 1850 i Näglinge
Ä L V A S P E L E T.

När di hade lagt sin fiol under en bro o
fått den strängad sen konne di spela så att di som
dansa di dansa ända dit där fiolen hade legat.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

3

4021

F Ö R S K J U T E N F Ä S T M A N D Ö D A R B R U D E N

Dä ska ha hänt här i Häglinge. Där va en tös, som inte gifte se mä sin förste fästeman utan gifte se mä en annan. O när di skolle köra te kyrkan o vigas så stod den där förste fästemannen ve en lestolpe, o han hade bundit en länk om stolpen. När vagnen va körd förbi så slog han en kil långt in i stolpen, o nästan mä däsamma sjönk tösen i vagnen ihop o dog.

LUND'S UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

4

4021
Silverlänkar på ett stengärde.

Ja hade vatt i Lillarehave en gång. Också va då när ja skolle gå hem. Då såg ja att där hängde flere stycken silverlänkar på ett "åinegäre". Men ja visste vad då va, så ja akta me, för om ja hade kastat en kniv på di här silverlänkarna så hade di förvandlats te ormar. Ja, ja har också sett att ormarna ha sin "doning" oppe o solar den, men då va inte detta

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

5

4021

L Å N G F R E D A G S R I N S.

Förr när vi va små så skolle vi alltid ha nåna slag
av ~~ent~~ ris. Dä va mor som skolle slå oss, o vi skolle ha
dä innan vi steg opp om morgonen lånfredag.

LUND'S UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

6

4021

Ä T A T V Å S A L T A S I L L A R L U C I A-

D A G E N

Om kvällen Luciadagen skolle man äta
två salta sillor o nså inte dricka nånting innan man la se.
Om mam då drömde att den eller den kom mä vatten, så skolle
man bli gift mä den..

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

7

4021

NÖTEN I JULGRÖTEN.

Vi brukade alltid lägga en "nödakärne"
i "risengröden" omjularna. O den som fick fatt på den han
blev först gift.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

8

4021

J U L S E D E R.

I min ungdom brukade drängarna på då stället ja tjänste
kasta gödsel framför ladugårdsdörrarna varenda annandagsmorn-
gon. Men di gjorde då bara te di husbönder, som di hade
tjänt hos o inte tyckte om.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

9

4021

J U L S E D E R.

O så skolle vi skjuta ut dä gamla året o
in dä nya. Dä skolle vi göra nyårsafton klockan tolv.
Vi skolle helst göra ~~så~~ nära opp te "naboens" som möj-
ligt. Sen fick vi springa så di inte konne ta oss, för
dä va skam o bli tagen.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

10

4021

O M VÄDERLEKEN.

Sken solen klar på morgonen nyårsdag
bliver stor sorg och klagan oväder och krig.

Sken solen ~~klar~~ St. Pauli dag klar
bliver ett fruktsamt år.

Om det frys St. Peders natt
frys det i trettio dagar därefter.

Frost natten före vårfrudag
skall det fryska i fyrtio nächter.
Mars torr, April våt, Majus kall
fyller bondens hus och lador all.

Men April torr och ren.
är bonden till stort men.

Är St. Bengts dag våt
bliver våren våt.

Är han blåsand och torr
bliver våren torr.

Så är tor tre dagar före nytändningen
så blomma de alla i sänder.

Skriv endast på denna sida!

forts.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

11

4021

Om solen sken sken klart på vårfrudag himmelsfärd den femtonde Augusti, betyder gott vinår.

Tag ett ekäpple St. Mickaelsdag
haver det flugor i sig betyder medelmåttigt år,
är där matkar betyder gott år ,
är där inte betyder helsot.

Gack i skogen allhelgonadag, uppleta en rå ek eller bok och
skär därav en spån.

Är den spånen våt eller fuktig kommer en kall vinter.

Är hon torr blir varm vinter.

Om juledag i nyet månd' komma
få vi ett gott år oss till fromma.

Ju närmarenymånen ju bättre det gör,
ju närmarenymånen kommer adventet ju värre det äe.

Är jule afton och jule natt klara
förutan regn och väder det året
bliver nog både korn och vin.

forts.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

12

4021

Men bliver det väder och regn
då bliver litet korn och vin till.

Kommer vädret från nordan
betyder det gott år.

Är mycken dagg i Mars
bliver mycket regn det året.

Sist i Maj månad knoppas eken
fullkomnas knopparna är ett gott tecken och en god ollon.

Därefter kommer Lambert och Gregori tid
då dag och natt är lika vid.

St. Pitti är den längsta dag
St. Lusia är den längsta natt.

St. Barnabe viker solen hän
St. Lusia kommer hon igen.

LUND'S UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

13

4021

K R E A T U R E N / H A) B R Ä N N V I N S B R Ö D.

Juladasmorren skolle kreaturen ha vars en
skiva grovt bröd mä brännvin på. Dä skolle va av julabrödet o dä skol-
le va för att inte trollen skolle få makt mä dom. Dä skolle va dä förs-
ta husbonden skolle göra den morgonen. Både ög o kor skolle ha.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

14

Hästinge, k. Gavle - Sk. 4021

FÄREN (H A) MALÖRT.

Fären skolle ha malörtavann o dricka på vintern o
framtien för annars fick di "ila" i se. "Ila" då e ju små, svarta
maskar som sätter se i levern o gör att den bler svartprickig o fären
dör.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

—*—
15

4021

P I G A N S LÖN.

En piga hade 15 riksdaler i lön om året, o så 1
kläddning, 1 par linntyg, o ett skälvpund "hoseto".

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

16

Häne
v Göringe
Häglunda
Mär 1933

Mrs G. G. Jakobson
G. Rosén
Bör. av. H. Oloson
Född i 1850 i Häglunda

4021

D R Ä N G E N S L Ö N.

150 daler

Den 1 november 1867 kom ja te Ynglingarum o
tjänste. O för ett helt år hade ja bara i lön 25 riks-
daler, 2skjortor, ett par höstabyxor, 1 skälpund "hoseto",
o en skäppa pärnor satta, pärorna fick ja på stället. O
dä va som sagt från den 1 november o te "mikéli", den 24
okt.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

17

"S L Ä B O N A" H Ä M T A V E D I G Ö I N G E.LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Förr brukte "släbona" köra hit upp o hämta bränne. Di komme alltid på vintern. Di skolle själva fälla träna o så lässte di stockarna så stora som di va. Men di sa att di "släbona" va så faled domma. En gång skolle di fälla ett stort träd här ~~på~~ i min backe. Dä va ett träd mä en "klönga" på. Men hur dä va så fick di inte ikull trädet. Då klö den ene "släbon" opp o stack huvudet i "klöngan" o försökte dra ikull trädet. Men när han kände att dä börja klämma kring halsen så skrek han allt va han konne: "Ni står o glon i snöden (snön) o hjälpen me inte i nöden." O sen ble dä ett "oratöj" härikring. "Ni står o glon i snöden o hjälpen me inte i nöden", sa "släbon" när han hängde i "bögeklöngan".

18

4021

"K L Ö S A" O C H D E F Ö R S T A P L O G A R N A

Förr hade di aldrig utan träharvar o så såna där "klösa" mä 8 pinnar av järn. Var pinne såg ut precis som en gåsfot.

O så hade vi bara träplogar förro aldrig järnplogar förrän ja va så där en tjugo år gammal, men då va bara på herrgårdarna, di fattige fick minsann nock köra mä sina träplogar ett gott "båide" sen di nye va komna.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV
—*—

19

4021

S Å D D E N A V V I N T E R R Å G E N.

Mellan den 11 o 13 september skulle tvunget
all vinterrågen sås, för då ble där bäst "kärne".

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

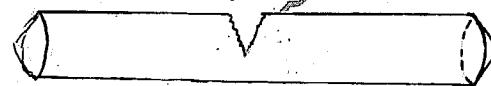
20

V E D H U G G N I N G E N.*"pojkås"*

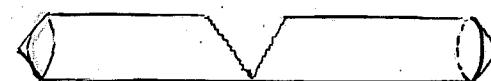
I mina "paogaaor" hade di aldrig nåna "sav", utan di fick hugga allt brännet mä yxor. O när di då skolle fälla o dela itu ett stort träd så fick di "skyra" (*fjäxa; -ta; -de, -t.*) mä yxorna. Dä gick te så att när di skolle hugga av en stock så fick di hugga allt vidare o vidare ut mot kanterna (se teck.) Men där ble en väldig hop "twåida" där di skolle "skyra" så mycke. O stubben där trädet hade stått liknade precis en "såinopaköpp". Här kom aldrig nåna riktiga "sav" förrän ja va så där en fjorton, femton år.

*twåid, -en, -a =
= det borthuggna.*

*högge
Vanligen hägjude man från
båda sidor, men då blev stock-
en spetsig.*

Skriv endast på denna sida!

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

21

Skriv
V. Söinge Id
Häglinge Sm
1933

4021 Uppr. Birg. Jansson

S A L J A V E D.

J. Rörum

Vi sålde mycke bränne te Kristianstad
o ner te slätten osse. Dä va mest bok o björk. Brännnet va
va alltid tre alnar långt för vi högg aldrig 6-kvarter-
bränne på den tiden. Men dåligt betalt hade vi, så där en tre
riksdaler för ett lass, men lassen va ju inte så stora för
vi körde mest mä kor o hade dåliga vagnar o konne inte
lässa så mycke. Men för björked hade vi bättre betalt än
för bok, för på björked va så "meen kaort" (bark, näver) o den
ville di gärna ha fatt i, id som köpte, o i smedjorna hade di
den i stället för "smeekol" för den brände lika bra som kol.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

22

Ber.

Nils Olson

f. 1850

i Häglinge

4021

G Ö R A "L I M M A/R".

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

"Limma" skolle göras av grönt björke,
o då skolle huggas om vintern. O sen hade vi di långa vinter-
kvällarna då vi gjorde dom. Dä va mest fruntimmersarbete o göra
riset i ordning, men sen skolle karana sno "vigra" (vidjor) o
binda "limmana" mä. Vi gjorde många olika sorters "limma" o
"lolimmana" va di störste o så väldigt breda. Vi sålde "limmana"
i travar (20 st.) o vi fick en krona för var trave.

23

4021

S T A M P E T O R V V.

För hade vi så mycke mä "stämpetör". I den "grav" där vi hade skurit torv, släppte vi in vatten genom att göra ett litet hål i "vannbänken" (den kvarstående mosskant, som hindrade vattnet att tränga in i moesgraven). Sen började vi hacka ner från kanterna o mä skyfflarna to vi stora "klyta" lösa från bottnen. O sen va dä te o börja stämpa i dä o älta mä träskostövlana för o få itu alla bitar. Ble "döngan" för tjock så va dä bara te o släppa på mer vatten. När vi hade en stor sats o den va lagom tjock så börja vi ösa opp den i en stor "pramm", som stod där oppe på kanten. Här oppe stod två karar, som skolle sen ösa "döngan" i "rölleböror". O så va där två te o köra "röllebörorna". (Somma använde "mågeböror"). Dä va för dä mesta fruntimmer, som körde dom. När di kom ut på "sättepllassen" mä börorna, så va där en kar, som skolle lässa "döngan" å. Han slog den då mä skyffeln i en form, så dä riktigt smällde ätte dä.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

24

4021

Dä gjorde han för "döngan" skolle bli mer packad o torven inte spricka så lätt när den ble torr. När formen va full strök han mä skyffeln över den för så ble torvorna så jämna o fina. Sen to han i den ene ännen på formen o lötte opp o då släppte torvorna så fint. Där va för dä mästa 25 hål i var form.

Dä va inte alltid som "döngan" stämpas i "graven". Iblann slängde vi opp "klytana" så stora som di va opp i "prammen". Sen hällde vi vatten på o så stampa vi där oppe i stället. Dä va inte hällor alla som hade formen där ute på marken på "sätteplassen". Somma hade den på "röllebören", som då hade flat botten. När di då kom ut på "sätteplassen" så välte di mä hela "bören" o formen. Men då ble inte torven så jämn o fin. Somma hade inte nän form utan di hällde "döngan" på bara marken, så där en 12 tum tjockt. Sen band di bräder under stövlarna o gick på hela "bråjan" o trampade för att "döngan" skolle ble hårt packad.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

25

4021

Sen skolle där rissas mä en riva mä sex pinnar på, o den ytterste pinnen va särskilt lång o vass o den tog ända "te bons" , men di andre fem tog bara nåna tum ner så att torvorna fick brytas när di ble torra. Man förde riyan fram o tebaks o den sjätte pinnen gick i "rittan"

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV
—*—

26

4021

T O R V S K Ä R N I N G.

Förr skolle di ju ta opp all torv för hand. O den torven som di inte stämpa den skar di. Vi brukte alltid va en sex,sju te o skära o lika många te o rölla o sätta av. O så va där alltid en te o sticka av. Va han riktigt duktig skolle han ty o sticka av te sju. Di som va i "graven" skolle bara slänga torvorna på kanten o sen skolle röllesorna(kvinnorna som körde kärrorna) ta dom o lässa dom på röllebörorna o köra ut dom på "sætten-plassen". Här skolle di lässas av o sättas rader så att torvorna stod på kant mä den ena flatsidan vilande mot torvan, som låg närmast intill. När torven hade ligged en tid o va torr på ena sidan så skolle den vändas, o då va bara te o ta i den ene ännen o så slå den om.. När torven va riktigt torr skolle den "kurlas". Men då va mest fruntimmersarbete. Vi satte då stora "kurlor" (kägelformiga högar,ofta över en meter höga och med en

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

27

4021
bottendiameter av nära en meter). Vi hade bara di hele
torvorna te o lava mä, alla "stompa" la vi inne i "kur-
lan".

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

28

4021

O M P O T A T I S.

Potentia (19 Majus, enl. 1851 års almanacka)

skolle vi alltid sätta pärör, dä va "päresättedan". Men när ja växte opp hade vi mycke ont om pärör, o di va inte nåt vidare gängse förrän ve tiden ja gick o läste, 1854. Dä va mest rovor vi hade. Om vi hade pärör nån gång så stekte vi dom råa på "kackelonen". Såna stekta bitar kallades "finkor", o här va ju ett "oratöj" (ordstäv) mä om dä: 'stekta "finkor" i din farsa hatt, o ost o brö i din morsa lomma'.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

29

4021
KORNET.

Kornet skolle sås när "åjned rygor" o hagtornen blommar. Som "kornsäada" hade vi "korstmässeda", den tredje maj, då skolle vi så "korstmässekorn". Dä va noga mä o så korn, då skolle helst ha regnat innan o va varmt för korn e "sjönimt för frösted". Kornet ärjde vi alltid ner, men lit "grynnare" än när vi satte päror! Kornet ble ju för dä mesta "stacked" så vi konne inte göra band av dä o binda dä mä, utan te band fick vi ha råghalm (det skulle vara s.k. ~~xäjde~~ råjbad o ud-jord halm; se tröskningen). Då tog vi ut en "klippa" på åkern o så skolle en gå o "fly" band te di andre som band kornet. O om där inte va nån te o "fly" band så hade var "bingesa" en "klippa" råghalm bunden på ryggen, o där fick hon själv ta band.

Kornet ska sås när eklöven e stora som musaöron.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

30

4021
S L Ä T T E R N.

Omkring den 23 juli skolle vi börja hugga höet. Förr hade di inte utsått, utan då va mest naturligt hö. ("kнатte" kallas gräs, som växer bland buskar; att hugga sådant gräs kallades att "knatta"). Vi va för då mesta 12 "slättakara" (nämnd på den som hugger gräs) o 6 "strängesor", så i blann va vi 18 stycken ute på en gång. Vi skolle alltid börja klockan fem på morgonen ovi fick kaffe innan vi började. Sen högg vi te kl. 7 då vi skolle ha "davra" (frukost). /det stycke man hann slå från kl. 5 till "davra" kallades "davrasticke"/. Kl. 12 skolle vi ha midda, o te kl. 1 skolle vi sova midda eller osse slipa o "vädja" (bryna) liarna o "hydda" (lägga) rivorna. Kl. 4 fick vi "meaftan" (kaffe och smörgåsar), o sen höll vi på o hugga te kl. 8 o i blann ända te då va mörkt.

När vi högg så gick alla "slättakarana" i en lång rad efter varandra o så ~~xxxxxx~~ högg vi utför så gräset kom i långa "moar" (kallas även skaor, -a), /man högg så att det huggna gräset kom att ligga på 'stubbene'/. O så gick vi runt

Skriv endast på denna sida!

forts.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

31

Skars
V. Löinge
Heddinge
Opp. av MP 33

hela stycket vi hade att hugga. O sen kom "strängesorna" bak efter mä sina rivor. Där som va tjockt mä ~~xx~~ gräs skolle di "slao ud" då så då låg lika tjockt överallt på alla "skaorana" vi hade huggit. Men om där ble tunt mä gräs så skolle di "stränga" då i strängar, ungefär hälften så breda som "skaoren" vi hade huggit. Då gjorde di för att höet skolle va lättare att räfsa ihop, när då ble torrt, för hade då fått ligged så som då ble när vi högg då så hade då blivit så "drälled" (alltför torrt).

När vi gick o "knatta" (se ovan) så skolle fruntimmerna räfsa ihop gräset o bära då ut från buskarna o ut i solen. O när vi högg där som va vatten, ve sjön o ve bäckar o så, då skolle fruntimmerna bära opp då på "torrelann". Då hade di rölleböror, som di körde då på, o på röllebörorna hade vi spikat bräder, för att di skolle konna lässa mer. Di brukte osse lässa gräset på två stakar, o så skolle ett fruntimmer bära i var änne på stakarna; sådana stakar kallades "bärestaga". (ett par "bärestaga" kallades en "höbaor"). Var "strängesa" skolle samla ihop o breda ut e

dä gräs, som två "slättakara" högg. 4021

I blann brukte vi "hogga ud ingandra"
(när den ene "slättakaren" hugger så fort att han kommer förbi den som går närmast före honom), men då va stor skam o ble "udhoggen". Då va osse stor skam o sätta lång stubb o hög "moakömm" (den kvarstående stubbryggen mellan två slag).

|| O sen fick höet ligga te då va torrt o va då då tjockt så skolle då vändas. Då gjorde vi mä en riva. O sen då då va torrt på bägge sidor så skolle vi lägga då i "pjöcka" ("pjöck", namn på höstack). Då skolle då först räfsas i strängar. Då va mest fruntimmer som hade då arbetet, (kvinnan, som räfsar kallas "rävsesa"), o två "rävsesor" skolle göra en sträng (kallas även "raos", -en; -a, och att räfsa höet i strängar kallas att "raosa" höet) genom att räfsa höte strängen från ~~träna~~ bägge sidorna. Sen skolle vi kara bära då te "pjöcken". Då som va närmast där "pjöcken" skolle ligga konne vi bära på tjugorna, men då som va längst åstad fick vi ~~komma~~ ta dit på ett annat sätt. I blann hade vi "bärestaga" (höbaora, se ovan) o bar då på, o i blann hade vi "höbua" (höbagar)/se teckn././den mängd hö man kunde bära i en "höbue"

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

33

4021.1 kallas en "byr"/. Där gick fyra "byror" te en "pjöck". På större ställen hade di hästar o körde ihop höet mä. Då hade di en "höhyda", som di spände hästarna för o släpade hösträngarna bort te pjöcken. (En "höhyba" såg ut som en handräfsa i 'jätteformat', se teckn. 8 pinnar.)

Sen då höet hade stått i "pjöckana" i nåna da skolle vi köra in dä. Då kom hösravagnarna o karitten fram. När vi skolle "aga ing" bytte vi om "fjela" bräder) på vagnen o satte dit "häckana" i stället. Dä va för dä mestad "spolahäcka" (se teckn.) vi hade på vagnarna o di sattes så att vagnskuren ble mycke bred, men vi konne osse ha bräder på vagnen som va lit bredare än di vanlige "fjelana" /själva vagnen skilde sig ej från de vagnar man annars brukade köra med, utan det var "spolahäckana" eller de ovanligt breda bräderna, som gjorde att vagnen fick namn "höstavagn"/.

(Karitten bestod av fyra delar, gjorda av smala bräder med omkring 1 dm. mellanrum mellan var bräda. De två sidodelarna av karitten voro lika långa som "spolahäckana" och omkring två m. höga. De två delar, som

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV
—*—

34

4021 bildade karittens fram- och bakstöd voro lika breda som vagnskuren (omk. 2 m.) o lika höga som sidodelarna. Karitten fästes ovanpå vagnskuren/. Om vi inte hade karitt så fick vi ha "lasmé" /lasméen är en lång, grov stake, försedd med ett rep i vardera ändan. Lasméen lägges ovanpå lasset och repen fastbin das under vagnen; det bakersta repet bands fast i en träkrok, som kallas kläpp eller klarm. Kläppen (klarmen) var med ett kort rep fäst i två järnkrokar längst bak på "spolahäckana". Det var ganska svårt att binda fast "lasméen" vid kläppen och för att det skulle bliva starkt bundet "sao lae vi åjn äre- svöb ränt om lasméen" d.v.s. sista gången man båbd repet om "lasméen" korsades de båda repändarna/.

/ När vi kom hem må lassen så välte vi dom bara nedanför "hömöjan" (den utbyggnad på taket, där man brukade sticka upp höet). O sen hade vi en "höföra", som vi förde opp höet på. /"Höföran" bestod av fyra hopspikade bräder x och två kantbräder; höföran var ställd från marken upp till "hömöjan". /. En skolle lässa hö i "höföran" o en skolle föra opp dä. Vi förde opp dä må en trätjuga, som va lika bred mellan

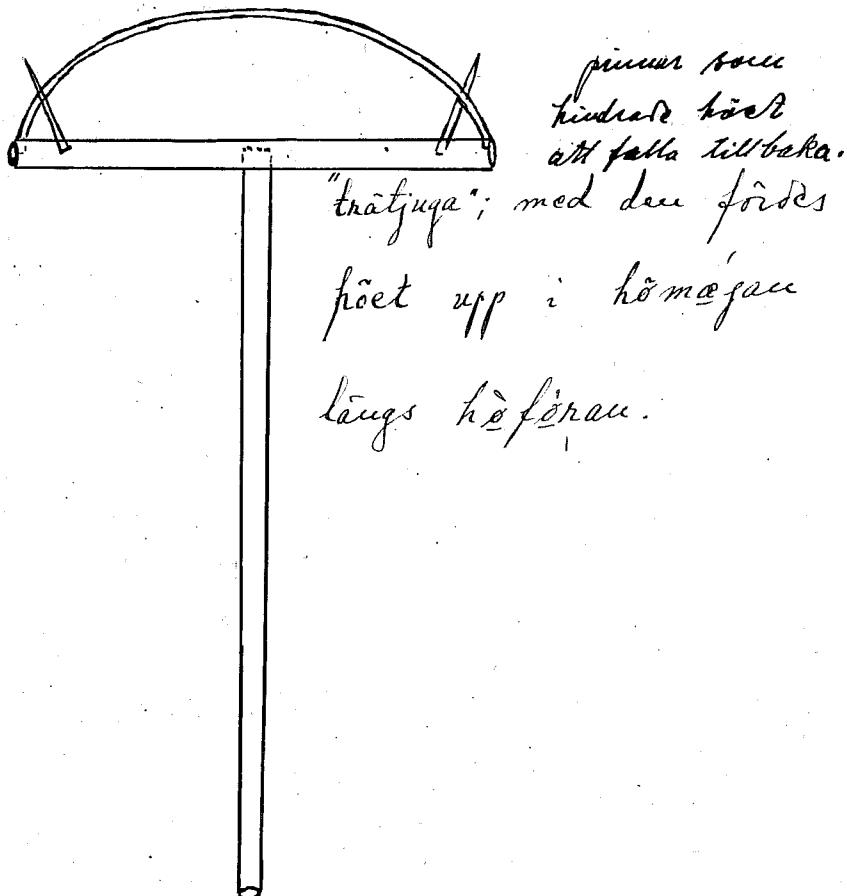
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV
— —

35

hornen som "höföran" va bred te. O vi började inte föra förr än "höföran" va rent full. O så förde vi höet ända opp på stänged o där va två som skolle ta mot dä.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

36

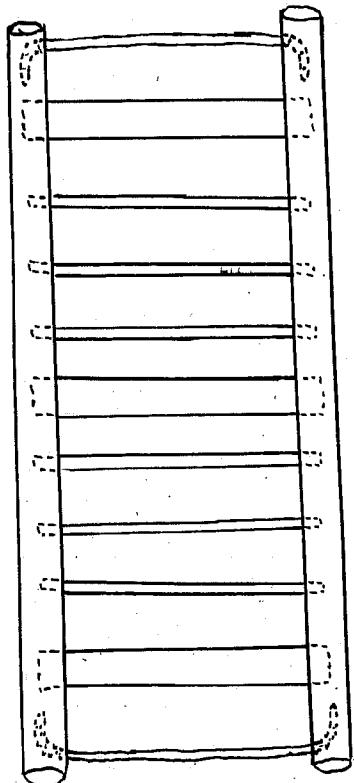
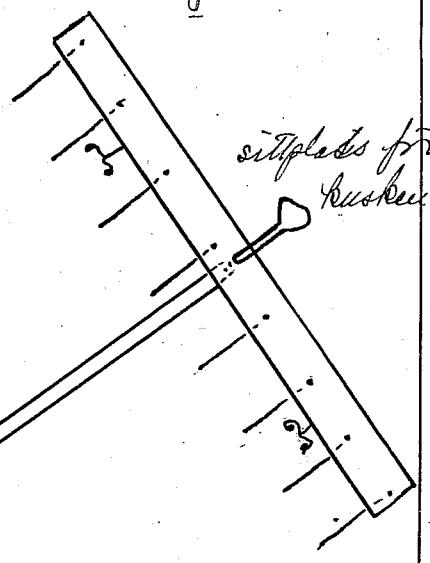
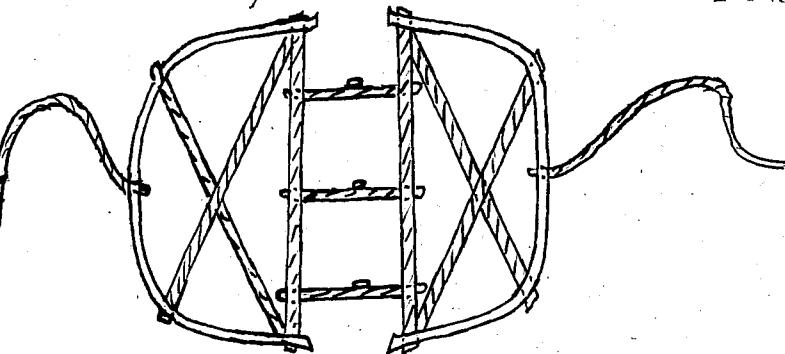

höfille

4021

hökijba

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

tekniken möjlig enågot
felaktig då endast delar
av "hökijban" förfanns.

enा fördelen av "spöla körre".

37

4021

S K Ö R D E N.

Den såd som va lätt te o "drösla" den
skolle huggas på morgonen innan daggen hade gått av.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

38

4021

R Å G E N M O G E N .

Rågen va mogen när man konne ta ett korn
mellan fingrarna o kramma då utan att då gick itu. Man konne
osse ta ett ax o slå då mot mössan o om där då ramlade av mer
än ett korn så va rågen mogen.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

39

4021

S K Ö R D E N.

Åkern uppdelades redan vid sådden genom vattenfåror i s.k. "lönnor". O var o en torpare, som gick "te hoa" (till gården på dagsverke) skolle "segla" o sätta opp en sådan "löんな" om dan, sen va han fri.

→
kallades även lödor (se Dahlquist, sid 52)

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

40

4021

LÄGGA STACKEN.

När vi hade "stängen" fulla mä såd
så skolle vi lägga stack. Då lade vi först stakar o bra mä
"kratt" (ris) underst för att inte negorna skolle dra fuktig-
het ur jorden. O då första laget såd som vi lade (den s.k.
stäjlen) då skolle vi lägga tianes, för annars ble mössen så
stygga ve såden. Vi hade för då mesta runda stackar. O mitt i
stacken hade vi en tunna, som vi drog opp ett stycke för vart
"lav" som vi lade i stacken; då va för att där skolle ble luft-
hål. O när stacken var färdig så skolle den täckas. Den va ju
rätt spetsig så där va inte så stor bit o täcka. När vi täckte
den så tog vi en hand råghalm o stack in under vart band på
negorna. Sen vi då hade satt en "jask" råghalm underbanden på
alla negorna så skolle där lös halm eller "slave" ovanpå o den
skolle hållas fast mä "vaorträ", sådana som där e på ryggningen
på hus.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

41

4021

"S E G L A" S Ä D E N.

"Seglor" (skärör) hade di i mina "paogaaor".

Dä va mest korn o ärtor di hade på den tidenço där va bara
en önka som hade havre. O allt så skolle dä "segglas" O då
tog di mä vänster hand om topparna o så hade seglan i höger
hand o skar o drog den mot sig. Sen la di dä skurna på ett
band. Dä va gjort av säden di högg o di band ihop topparna
på nåna strån så bandet blev ju nästan dubbelt så långt som
säden själv. O så skolle åkern va delad i remxor så var o
en hade sitt stycke o segla. Dä va mest fruntimmer, som hade
dä arbetet för sig o där va gamla käringar som konne nyttja
den här seglan så väldigt bra, di va ju så vanda ve dä. O då
va bra på ett vis mä di seglorna för di slapp o räfsa åkern
sen, o stubben ble så jämn o låg.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

42

4021

"B Ö S T A" SÄDEN.

Om vi ville ha säd till att mala så snart vi körde in travarna så fick vi "bösta" dom. Då tog vi negorna o slog topparna mot den ena "bölken" (bjälken) på logen. Många hade "slajtepicken" o slog dom mot. Vi konne osse "bösta" säden om vi ville ha "sääsä" (utsäde) för di störste, bäste kornen faller ju av när vi "böstor".

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

43

4021

K A S T A S Ä D E N.

//

O sen säden då va "pläjlad" så skolle den "kåstas". Då bredde vi först ut all den tröskade säden på logen så den låg i ett tunt "lav" över hela logen. Sen hade vi en limme (kvast) /en s.k. lolimme, ny tillverkad och aldrig förut använd/ o mä den fäjde vi så nätt så vi fick bort "äl-torna" o "vippenen" (ältor, halmstubbar, vippen, ax). O sen förde vi ihop säden så vi fick hela "drösen" ve den ene sidan av logen. Sen va där en som satte se på en liten pahl ve vänster sida om "drösen" o så hade han en handskoffa i höger hand o så kastade han så säden flög på halva logen (kastade i halvcirkel). O för att där skolle ble bättre drag så öppnade vi en dörr så att där ble motvind för då flög inte agnarna så långt åstad. O när han då kastade så ble där tre olika sorter. Dä som kom närmast där han satt dä va agnar o halmstubbar (även detta kallas ibland "ältor") o dä kallades "bagtag". O sen dä som va närmast opp te "bagtaged", dä va alla di lätte sämste kornen. Dä kallades "svänge" /swänge/ (man talar om

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

44

4021 "svånga" /swånga/sädeskorn d.v.s. lätta, tomma hopskrumpna korn,
odugliga till utsäde). O så längst bort kom di tunge, bäste kornen
o då skolle va te "sääsä" (utsäde) o va då korn vi kastade så
skolle då va te malt osse. "Svången" malde vi te grebning o
"bagtaged" fick hästarna sådant som då va.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

45

4021

"F L Y D A" S Ä D E N.

11

Förr skolle vi "flyda" mycke säd, dels för att få "sääsä" (utsäde) o dels för att få dä som skolle malas rent från musalortar o stubbar. Då hade vi ett såll, som va flätat av hasselskenor (kostade nio daler; tillverkades i hemmen). Dä va mest fruntimmer som skolle stå o "flyda". O så östes sållet fullt o sen va dä te o rista allt va vi konne för att få säden igenom. Men stubbarna o musalortarna di stannade i sållet.

Sen då säden va riktigt ren så hade vi ett annat mindre såll där inte kornen konne ränna igenom. O dä tog vi nästan halvt mä säd o riste dä o horra dä runt. Då flög alla di tyngste kornen ut te kanterna o di ble te "sääsä", men dä som stannade i mitten dä va di lätte kornen.

(man kunde även flyda säd, som ej var "kastad").

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

46

Håne
Häglinge pr.
1933

4021
T R Ö S K N I N G E M.

E. Jelgersson

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

47

När "päreplocked" va slut o rovorna va oppe så
va dä te o börja tröska (tåska). O dä höll vi på mä te långt
efter jul. Men i julaveckan fick vi inte tröska, för dä va synd.
Dä va för dä mesta husbonden på stället o drängarna som skolle
tröska. Dä va inte titt här va nåna utsocknes ifrån som givk
ikring o tröskade, men där konne i blann va nån smälänning. O
om inte folket själv på stället tydde mä o tröska ut så fick
di leja en "tåskekär", men dä va mest folk i socknen. O an-
tingen hade di daglön (67 öre om dagen) eller konne di tröska
för pundskäppa. Om di t.ex. hade tröskat en tunna så fick di
en skäppa. (Enl. en annan uppgift fingo de var ll-te tunna,
alltså något mindre). På somliga ställe hade särskilda logar,
som di tröskade på (larloa, lerlogar) men för dä mesta hade di
vanliga "plånkeloa". ((Tröskningen försiggick med "pläjl"
Den bestod av tre delar, /hannolen /, /slavolen /,
/ hulan /. Hannolen, som är ~~xx~~ nära 11/2 meter lång, är van-
ligtvis av hassel eller lind, för det är segt och mjukt att
hålla om. Slavolen, som är cirka två decimeter kortare än hann-

olen, är av ek eller björk och är klumpformad i nedre ändan. Man tager vanligen en ungbjörk och björkens rotända blir slavolens grövre del. Hillan är ett läderspänne, som håller ihop hannolen och slavolen. Vid hannolens smalare del spikas hillan fast, dock ej hårdare än den lätt kan vridas runt. I slavolens smalare ända är en inskärning och där bindes hillan fast medelst ålskinn (se fig.!).

O senast klockan tre på morgonen skolle vi va på logen o "pläjla", o ingen mat fick vi förrän kl. 5, då vi fick kaffe o en smörmad. Sen fick vi "davra" (frukost) mellan sju o åtta o "lillemidda" ve tiotiden. Sen middag kl. 12, "meaftan" kl. 3 (eller 4) o sen kvällsmat kl. 8. Dä va ju mycke mat men så fick vi minsann osse slita o "ao täskaned blee vi matia". Om vi va två bra "tåskekara" så skolle vi konna "slao ud" (tröska) 13 travar om dan (20 nekar i var trave). Men så fick vi ju ha lyse både morgnar o kvällar o dä va talgljus vi brände. Te vart lägg (även kallat lägge eller lav) vi skolle slå tog vi ~~xxxxx~~ en trave. O så löste vi opp negorna o lade dom så di kom mä topparna mot varandra o rotändarna på di tio negorna mot ene väggen på logen. O sen va dä te o slå, o om vi va två så stod vi ve vars en sida om "lägged".

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV
— —

4021

(sidan)

Sen då då va "pläjlad" rent på ena/så vände vi då mä nävana, riste då lit, o fortsatte på andra sidan. Men då tog ju bara hälften så lång tid o tröskade den sidan, för då mesta va ju rent. O sen vi tröskat "lägged" rent skolle vi ta opp då. Då riste vi då mycke noga o om då va havre eller korn vi tröskade så tog vi opp då mä tjuor, men va då råg så tog vi opp då mä nävana, för då skolle då ju va te "klippor" (se GÖRA KLIPPOR). O sen halmen va riktigt väl rist så skolle vi fäja ihop säden i "dröse". Då räfste vi först mä en riva så vi fick fatt i då största av "ältona" (halmstubbarna) o alla lösa "vippen" (ax), o då la vi i en hög för se själv. O så va där nåt som vi kallade "musaskär". Då va toppar av negor som mössen hade bitit sönder. Detta o "ältona" o "vippenen" (lösa) ble te "ättetåske" (eftertröskning). Då bredde vi ut allt då på logen o slog mä "pläjlana" på då. Då va då sista vi tröskade på kvällen, o när "ättetåsked" va slut för dan så va då tid o få kvällsmat.

Om där kom nån främmad in på logen när vi stod o tröskade så skolle han alltid "känna pao lokatten".

Då lade vi "pläjlen" om halsen på nom o så klämde vi te han
Skriv endast på denna sida!

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

49

forts.

4021

skrek. (Enl. folktron lever lokatten i loggolvet. Den är vit och huskatten trivs ej där lokatten har sitt tillhåll. Ant. förväxling med vesslan).

O så för nåna årtionden sen så började di mä tröskverken. Dä va först "slavolaverken" (från Kallinge?). /Cylindern bestod av 4 slagor/. Sen kom stiftverken. Mindre tröskyerk drogos för hand, men di större med vandring. När di tröska mä vandring behövs där 5 personer, en kör vandringen, en "flyr" negor (och skär upp banden), en "madar", en rister halmen och en är i loggolvet o packar halmen. ((Den mängd säd som kan tröskas utan att man gör uppehåll kallas en "tjöng" /fjöy, -an, -a/, likaså den tid som åtgår för att tröska en "tjöng" säd: *dörfäcke* , *tva* *fjöya*) Att tröska en "tjöng" tog vanligen en timme. När vi tröskade korn o vi ville ha bort di långa agnarna, så brukte vi tröska "drösen" omigen. Dä kallas att "tjörna".

fjörna

((Enl. en annan uppgift voro de första tröskverk som kommo hit s.k. göngaverk/kallades även Mala-verk eller Skriv endast på denne sida!)

forts.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

50

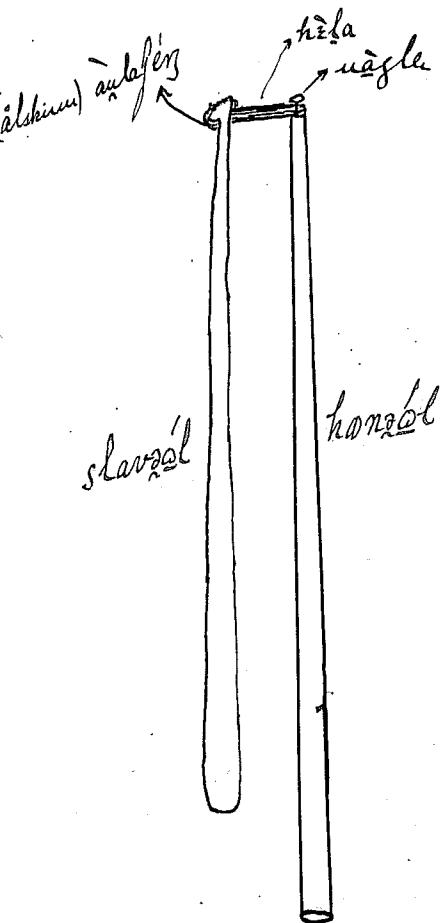
4021

gafflaverk/. De voro tillverkade av trä, utom själva cylin-
dern. De drevos med vandrings och ledstången var fastsatt vid
ett stort hjul av trä.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

51

4021

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

52

4021

G Ö R A "K L I P P O R".

När vi hade tröskat ett "lägge" råg så skolle vi göra "klippor" (långkalm) av halmen. Då tog vi lit halm i nävana o stötte rotändarna mot logen. Sen "råjba" (repade) vi då på en "råjba", som vi hade fast i den bjälke där "bölken" (bräderna vid loggolvet) va spikad. O så "råjba" vi först roten o sen toppen, o sen stötte vi då igen nåna tag mot logen så då ble jämt i roten. (Detta kallades att "göra ud ruhalm"). O sen hade vi gjort ett band, som vi lade den repade halmen på. O bandet låg i jämse ett "vrielöv" för att inte halmen skolle falla ut te sidorna. Av vart "lägge" ble för då mesta två små klippor o var klippa vägde så där ett pund. Sen stack vi opp dom på "lostänged" där di sattes mä roten nerför.

För att pröva om vi hade bundit ett starkt band så brykte vi lägga då tvärt över axeln o så dra mä en näve i var ändaapå bandet allt va vi konne.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

53

4021

S K Ä P P E L A N D O C H K A P P E L A N D.

1 tunnland är 6 skäppeland. 1 skäppeland är 3(?)

kappeland. O förr i världen när di "segla" säden så skolle en bra
kar konne "segla" 1 skäppeland om dan.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

54

4021
P L O C K A A X.

När di hade "seglad" säden ble där ju inga lösa ax eller nån spillsäd. Men när vi började mä liar så började vi plocka ax mä. Men då va mest di fattige, som plocka ax här oppe. O här va ju en visa där di tyckte att den rike inte skolle räfsa sina åkrar för noga utan att den fattige konne plocka lit ax där: 'räfsa åkern lätt, men dock ej för tätt, fågeln och den fattige skall också bliva mätt'.

O här va många här ifrån Häglinge, som reste ut på slätten för att plocka ax, både råg o korn o vete. Di fick plocka gratis o di konne få flere tunnor fulla mä se hem. Men di som hade rest ner o hjälpt te mä skörden där nere di hade ju företräde framför andra som kom. O di konne få då tröskat osse mä se hem. O när di plockade så satte di två käppar vid två motsatta kanter på åkern för att veta var di skolle gå o så tog di en sådan "gada" mä se var gång. Di plockade axen mä nävana.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

55

M A L T E T S B E R E D N I N G.

När vi hade hogged kornet o pläjlad då

så skolle då ~~ek~~ "flydas" (flýda; flýdor; flöd/pl.-e/;

flöded). Dä gick te så att vi to lit korn i ett såll

o så riste o horra vi sållet.. Alla di tongaste kornen flög då ut te kanterna men "älturna" (agnarna)

o di lättare kornen stanna mitt i sållet. "Älturna"

o di sämste kornen kallas för "bagtag" o då öste vi v

väck mä nävana. O sen va då te o hålla på så te vi

bara hade stora bra korn i sållet. Sen skolle kor-

net ligga "i stöb" i en tre dygn eller te då va

grott. Dä låg då i en balja mä vatten. Sen skolle

dä torkas . Då la vi då på bräder i "bastuan" o där

va hål i bräderna, för att dä skolle torka bättre.

*galt-torknings-
platser för lin
och malt
orkplatsen för
alt kallas "ria".*

O så kölna vi i "galten" (gälten). (Gälten var en

slags murad spis med rörstockar). O iblann skolle vi

röka mä grönt ene för att maltet skolle få bättre

smak, o så röras i var da för att dä skolle torka

fortare. Sen mole vi kornet på handkvarnar, o sen

4021

malteet mä ligga "i stöb". Sen dä då hade ligged ett par
da så va dä färdigt te o användas.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

57

4021

L Ö V H Ö S T N A D.

Fram mot efterhösten skolle vi "snåia" o
hogga löv te fåren o getterna. Dä va både kara o fruntimmor
som va mä om dä arbetet. Då hade vi "nappa" o hogg mä. "Nappa"
dä e ju en slags korta liar o så mä kort skaft. Dä va mest
löv av lind vi hogg för dä e ju fåren glaast ve. O när löven
va torra körde vi in dom o la dom i ett särskilt "spänne" på
stänged, dä va "fauraspänned". På somma ställe band di löven
i "kåsta" o satte opp dom i travar. O så i fårahuset va en
pinne o på den trädde "kåsten". Fåren skolle ha hö på mor-
gonen o en "kåst" kl.10,0 hö om middan o så hackelse kl.3
o sen hö eller "kåst" om kvällen. Dä "kratted" som ble på
"kåsten" hade vi te o "heda" i "bagaronen" mä, dä kallas "kås-
taris".

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

58

B A R K N I N G.

När vi hade tesått så skolle vi barka. Men vi skolle passa på o göra då när barken e "löft". Dä va bara ek vi hade te o barka. Sen vi hade fällt träden så skolle di "snåjas" (grenarna huggas av). O sen skolle vi "fnasa" stammarna o grenarna mä en "fnas" (se teckn.). När vi "fnasa" grenarna hade vi en mindre "fnas" te o hålla mä en näve ,men te stammarna hade vi en te bågge näva. O när vi "fnasa" stammen så satt vi på ~~träden~~ o så skrapade vi allt "måsed" (mossan) väck. Sen skolle bilden knabbas lös mä en yxa,men då va bara grenarna som vi knabba. I di store stammarna gjorde vi en skåra i bilden o så hade vi ett redskap, som kallades "spjäjl" (kilformad torr träbit av kärnek, se teckn.) o den stack vi in mellan stammen o bilden o så "flåjnte" vi av stora stycken . Sen skolle bilden torkas o då va mycke noga så den inte fick regn. Den skolle torka i ett par da,men inte i solen. O sen skolle den hoggas. Vi hade den på "hoggepacka" o högg den i små,små bitar, som vi öste i säckar o körde te Kristianstad mä där vi sålde den te

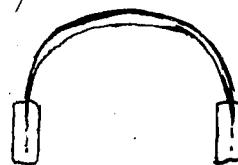
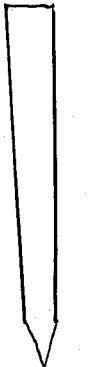
garvare för 4 o 5 öre kilot. 4021

((Enl. en annan uppgift fällde man ej
träden utan man endast högg toppen och grenarna av. Sedan
började man längst upp i trädet och fläckte barken av i
stora "flagor". Man lät de skalade träden stå på rot över
sommaren för att virket skulle bli bättre)).

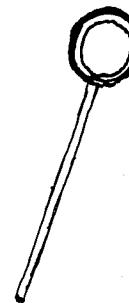
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

60

fñas för större träd

fñas för
grenar o mindre
träd

jæjl
Vi körde må bolstervagnar ända te stan. O så satte vi "klöngor"
i häckana o virade "bås" mellan "klöngorna" o så lässte vi
barken där i den "båsakurén". (Enl. uppgift av Andreas Dal-
quist, född 1845).